

Ľupčianske zvesti

www.slovenskalupca.sk

21. ročník

OBECNÉ NOVINY OBYVATEĽOV, RODÁKOV A PRIATEĽOV OBCE SLOVENSKÁ ĽUPČA

číslo 3 | júl – august 2019

AKTUÁLNE V OBCI

Poplatky za školu a škôlku sa zvyšujú

2

AKTUÁLNE V OBCI

Medvede v Slovenskej Ľupči

4

OBEC A SPOLOČNOSŤ

Občianskym združeniam pribudla povinnosť

7

ŠPORT

Príšli mladí tenisti z celého sveta

16

Dôsledky treba zrejme riešiť ráznejšie

SLOVENSKÁ ĽUPČA - Témou, ktorú v rámci ďalšieho vývoja obce netreba nechať iba voľne plynúť, je v posledných týždňoch projekt stavby rýchlostnej cesty R1 a preloženie existujúcej cesty prvej triedy I/66. Fakt, ktorý môže obyvateľom obce Slovenská Ľupča nadobro zmeniť život a fungovanie. Vedenie obce spolu s poslancami sa voči dôsledkom niektorých technických riešení tentoraz postavilo rázne.

Kompetentní, ktorí mali možnosť už v minulosti nazrieť do pripravovaných podkladov, už totiž dlhšiu dobu upozorňujú, že projektantom navrhované a investorom prijaté riešenie problematiky rýchlostnej cesty R1 Banská Bystrica – Slovenská Ľupča neakceptujú v plnom rozsahu územné rozhodnutie,

ani požiadavky obce. Na tento fakt nedávno upozornil nové vedenie a poslancov obce aj Ing. Juraj Valent, ktorý je poradcom Združenia pre dobudovanie R1 a apeloval na zákonné práva obce ako účastníka konania.

Diaľnica rozdelí obec

Spočiatku veľkorysé riešenie, ktoré na prvý pohľad vyriešilo elegantne prekládku I/66, totiž obec a obyvateľov i subjekty podnikajúce v časti za Hronom diaľnicou rozdelí na dve časti. Prístup do obce spoza Hrona cez ulicu Hronská bude možný iba pre chodcov, cyklistov a vodičiarov úzkym priechodom ponad R1. Poľnohospodárske mechanizmy, či motorové vozidlá budú musieť do obce chodiť niekoľko kilometrovou okľukou po novej

I/66. Tú totiž projekt prekladá od odbočky na Biotiku zo smeru Banská Bystrica na starú cestu a odkláňa ju cez pole neďaleko objektu Štátnych hmotných rezerv. Cesta prvej triedy I/66 by takto potom niekoľkými mostnými stavbami prechádzala ponad obe železnice, rýchlostnú cestu R1 a ďalej ponad Hron. Pri súčasnej ceste vedúcej do suchej Driekyne a časti smerujúcej popod Šupín by sa stáčala a pokračovala popod Rómsku osadu, ponad družstvo smerom k časti územia, kde - uvedieme len pre lepšiu orientáciu čitateľov - v súčasnosti družstevníci pasú dobytok a o čosi ďalej zriadili hnojnú jamu. V týchto častiach už projekt rieši napojenie na smer Brezno a na R1, kde by už mal v budúcnosti začínať nájazd do plánovaných tunelov smer Korytnica.

Nedali alternatívne riešenia

V súvislosti, s možným preložením I/66 sa však poslancom otvorilo okrem rozdelenia obce na dve časti diaľnicou ešte niekoľko nedostačujúcich technických prvkov. Predovšetkým ide o hlúčnosť, ktorá by sa vybudovaním hlukových zábran v podobe steny medzi rýchlostnou cestou R1 a železnicou zvýšila práve odrazom zvuku od prechádzajúcich vlakových súprav smerom do obce. Pričom technické riešenie v podobe prírodného zemného valu s výsadbou stromov, ktorý by zvuk neodrážal, ale predovšetkým pohľoval, podľa Valentových slov ako požiadavku zo strany obce druhá strana zamietla a nedala žiadne iné technické, ani alternatívne riešenia. Pre lepšiu predstavivosť, podobné prírodné vegetačné valy, ktoré už aj vo svete štandardne nahrádzajú budovanie betónových, prípadne iných protihlukových stien, je možné vidieť popri ceste D1, napríklad okolo Štrby. Podľa projektu by sa steny s krátkymi prerušeniami, vedúce popri Slovenskej Ľupči medzi železnicou a novou R1, mali postaviť takmer po celej trase. Poslanci sa v tejto súvislosti jednoznačne zhodujú, že ak sa to stane, hluk, ktorý sa takýmto spôsobom odrazí do obce, bude v niektorých jej existujúcich obytných zónach, ako Pod Hôrkou, na Majeri, či Pod zámkom, neznesiteľný, o zónach v bezprostrednej blízkosti železnice ani nehovoriac. Zástupcovia obce preto trvajú na spracovaní a predložení výsledkov hlukovej štúdie, ktorý by mohla zásadným spôsobom ovplyvniť zamietavé stanovisko stavebníka.

Pokračovanie na 6. strane ►

Poplatky za škôlku, školu a jedlo sa zvyšujú

SLOVENSKÁ LUPČA – Rodičia si za svoje ratolesti podľa nového priplatia. Nové všeobecne záväzné nariadenie (VZN), ktoré upravuje výšku príspevkov pre školy a školské zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti obce, prijali poslanci na júnovom zasadnutí Obecného zastupiteľstva.

V súlade so zmenami niektorých právnych predpisov jeho prehodnotenie iniciovala riaditeľka Materskej školy Anna Sojaková. Zákon o výchove a vzdelávaní totiž umožňuje zriaďovateľom meniť a dopĺňať vo VZN výšku príspevkov na pobyt dieťaťa v materskej škole.

Deväť rokov po starom

Rovnako sa zmeny môžu týkať aj

poplatkov za stravovanie vo výške nákladov na nákup potravín podľa vekových kategórií, či na úhradu režijských nákladov. Od 1. septembra totiž prichádzajú do platnosti z dielne rezortu školstva nové Finančné pásma na nákup potravín. Vzhľadom na fakt, že výška príspevku sa nemenila najmenej od roku 2008, príprave podkladov na nutné zapracovanie zmien do platného VZN sa venovala spolu s riaditeľkou MŠ aj poslankyňa Katarína Sýkorová a k predloženému materiálu zaslala aj časť finančnej komisie.

Platby za jedlo znižujú dotácie

Rodič teda podľa nového nezaplatí v škôlke na mesiac 12,-, ale 16,- EUR a počas prázdnin dvojnásobok. A na stravu rodičia doplatia

1,82 EUR na deň, pričom rodičia detí v poslednom ročníku MŠ vďaka dotácii na podporu stravovacích návykov zaplatia 0,62 EUR na deň. V základnej umeleckej škole bude individuálne polročné vyučovanie stáť rodiča 35 EUR a rovnako trvajúce kolektívne vyučovanie o desať EUR menej. Krúžky v centre voľného času budú stáť na školský polrok 5 EUR na žiaka. Prvý stupeň ZŠ na deň dopláca podľa nového na stravu 1,70 EUR a o 10 centov viac platí II. stupeň. Tu však netreba zabúdať, že pokiaľ sa dieťa vyučovania zúčastní, vďaka dotácii, na ktorú má v tomto prípade nárok, zaplatí v skutočnosti rodič iba 0,50 EUR na I. stupni a o 10 centov viac na stupni druhom. Zvyšovanie poplatkov sa týka aj školského klubu.

(ela)

Krátko zo zastupiteľstva

Dokument o odpadoch

Počas uplynulých zasadnutí Obecného zastupiteľstva sa poslanci okrem iného zaoberali aj Programom odpadového hospodárstva (POH) obce na roky 2016 – 2020, ktorý si dala obec v minulosti odborné vypracovať a následne posúdiť kompetentným orgánom životného prostredia. Napriek tomu, že je rok 2019 a POH je povinným dokumentom a jeho vypracovanie sa realizuje celoplošne na základe štátnej environmentálnej politiky v rámci strategického a koncepčného rozvoja odpadového hospodárstva, obec ho zastupiteľstvu predložila až teraz. Z dokumentu, ktorý poslanci po krátkej diskusii prijali, okrem iného vyplýva, že cieľná osвета v oblasti triedenia odpadov v obci musí prudko narastať, rovnako ako musí narastať aj miera jej aplikácie v praxi obyvateľov. Inak obci hrozí, že už teraz vysoké poplatky za odvezenú tonu odpadu budú čoskoro ešte závažnejšie stúpať.

Problémy s elektrinou vyriešia

Poslanci rovnako odsúhlasili aj Zmluvu o budúcej zmluve o zriadení vecného bremena na niektoré časti pozemkov obce, a to Stredoslovenskej distribučnej a. s. Ide približne o 1 186 m². Dôvodom je vyriešenie problému s elektrickou

sietou, ktorá kapacitne už dlhšiu dobu robí problémy mnohým domácnostiam v jednej z častí námestia a jeho okolia. Vedenie obce sa totiž s investorom dohodlo, že umiestnením nového vysokého- a nízko-napäťového vedenia a osadením trafostanice v časti Lichardovej ulice sa celkovým posilnením siete problém vyrieši. Časť nehnuteľnosti na osadenie novej trafostanice o výmere 25 m² sa bude s najväčšou pravdepodobnosťou riešiť nájomnou zmluvou na dobu 5 rokov.

Zo starej ZUŠ komunitné centrum

Nemenej zaujímavý bol aj bod

programu májového zasadnutia Obecného zastupiteľstva, ktorý predložil starosta obce Roland Lamper v podobe Zámeru využiť majetok obce na účel vybudovania komunitného centra v obci. Vzhľadom na fakt, že ide o budovu bývalej Základnej umeleckej školy na Cambelovej ulici, ktorá bola v minulosti ponúkaná na odpredaj a dosiaľ bol o jej kúpu prejavovaný aktívny záujem zo strany obyvateľov obce, tento bod programu niektorých poslancov zaskočil. Zámer totiž priamo nadväzuje v rámci zverejnenej výzvy na žiadosť o nenávratný finančný príspevok z prostriedkov EÚ, pričom ide o Operačný program Ľudské zdroje

pod rezortom vnútra a vyžaduje si 5 %-tné spolufinancovanie vo výške 16 188,66 EUR z rozpočtu obce. Podľa slov starostu ide o veľmi zaujímavú možnosť naložiť s nehnuteľnosťou spôsobom, ktorým sa zabezpečí zveladenie a zhodnotenie majetku obce. V predloženej vizualizácii išlo o úplné zbúranie starej, zámeru nevyhovujúcej budovy, a vybudovanie novej, pričom nechýbali školiace ani klubové miestnosti, kuchyňa na tréningy varenia, stredisko osobnej hygieny, kancelárie pre komunitných pracovníkov, ani dielne pre výučbu základných remeselníckych zručností. Poslankyňa Erika Lamperová v diskusii okrem iného prítomných upozornila, že hoci sa to v dôvodovej správe nikde neuvádza, podľa kódu výzvy ide o projekt zameraný prioritne na inklúziu marginalizovaných rómskych komunit, vytvorený na základe podkladov z dielne Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. V diskusii bol okrem nej proti takémuto zámeru aj poslanec Ľuboš Bakaljar, ktorý navrhol využiť existujúcu budovu vzhľadom na jej umiestnenie medzi budovami domova dôchodcov na účely denného stacionára. Zámer využiť majetok na komunitné centrum, podať žiadosť o príspevok naň a spolufinancovať ho poslanci väčšinovým hlasovaním schválili.

(ela)

Ako je to s číselným označením budov

Postreh nášho čitateľa

SLOVENSKÁ LUPČA - Pri pátraní po sídlach remeselníkov lupčianskymi ulicami som mal nepredvídané ťažkosti, spôsobené nedbanlivosťou majiteľov rodinných domov. Ba by som povedal, úmyselným porušovaním zákona. Až neuveriteľné množstvo budov v Slovenskej Lupči nie je označené tabuľkami s číslami súpisnými a číslami orientačnými.

Značná časť z týchto budov prešla rekonštrukciou fasády a majiteľ pravdepodobne prišiel k názoru, že tieto tabuľky by mu znehodnotili krásnu novú fasádu. Na prekvapenie takéto označenie nemajú ani niektoré objekty vo vlastníctve obce.

Porušovanie zákona

Niektoré možno vie, niektoré možno nie, ale týmto porušuje Zákon o obecnom zriadení (Zákon č. 369/1990 Zb.), ktorý v § 2c, ods. 4 jednoznačne stanovuje povinnosť – citujem: „Vlastník budovy je povinný mať viditeľne označenú budovu tabuľkou so súpisným číslom a tabuľkou s orientačným číslom, ak

je určené. Ak je na správu budovy založené spoločenstvo vlastníkov bytov a nebytových priestorov v dome, povinnosť prvej vety plní toto spoločenstvo. Ak je na správu domu uzatvorená zmluva o výkone správy, povinnosť podľa prvej vety plní správca.“ Toľko citát. Takéto označovanie budov ešte upravuje aj Vyhláška MV SR č. 31/2003 Z. z. v plnom znení pod číslom 141/2015 Z. z.

Mne neprináleží vynášať právne dôsledky takehoto protiprávneho konania majiteľov (je to v kompetencii obce), ale chcem upozorniť na tú skutočnosť, že takýmto konaním môžu ublížiť sebe alebo svojim blízkym. Náhodou budú potrebovať pomoc, a záchranná služba alebo iná služba bude musieť pátrať po ich bydlisku a strácať drahocenné sekundy. Žiaľ, takýchto budov je niekde aj viac popri sebe, a tak je orientácia značne sťažená.

Ján Kováčik

Zabavte sa s nami na „Anna bále“

SLOVENSKÁ LUPČA - Bály a veselice na počesť ženského mena Anny boli v histórii súčasťou obecných stretnutí pravidelne. Aj tohto roku obec Slovenská Lupča v réžii starostu Rolanda Lampera a komisie Kultúry, podnikania a cestovného ruchu prináša pre svojich obyvateľov rovnomenné podujatie. „Anna bál“ tentoraz pripadol na piatok 2. augusta.

Pokiaľ počasie dovoľí, organizátori „Anna bálu“ vás všetkých radi od 19:00 do 02:00 hod. pri-

vítajú pod holým nebom priamo na vyzdobenom parkovisku vedľa Miestneho kultúrneho strediska. O občerstvenie je, samozrejme, postarané, a chýbať nebude ani tom-bola. Vstupné je 2 eurá a v cene vás čaká aj uvítací drink. Do skoku hrá DJ DiDi a ľudová muzika Zvolenský vrchári. Organizátori sľubujú výbornú zábavu a v prípade nepriaznivého počasia sa spolu s nimi zabavíte v sále kultúrneho domu.

(ela)

Foto archív Zvolenských vrchárov

Harmonogram zberu odpadu na nasledujúce obdobie

SLOVENSKÁ LUPČA – Prinášame vám Harmonogram zberu tak zmesového komunálneho odpadu, ako aj triedeného odpadu v podobe plastov, papiera, skla a kovov na nasledujúce obdobie v našej obci. Zber odpadu s obsahom škodlivín bude spoločnosťou Marius Pedersen vyvážený v dohodnutom termíne na základe objednávky obce.

Marius Pedersen a.s., prevádzka Banská Bystrica, zabezpečuje svoje služby v oblasti odpadového hospodárstva pre mesto Banská Bystrica, okolité obce a podnikateľské subjekty. Spoločnosť je prevádzkovateľom regionálnej skládky odpadov v Banskej Bystrici a zberne triedeného odpadu Dechetteries.

Vedeli ste, že?

Ide o poprednú dánsku spoločnosť, ktorá sa zaoberá modernými metódami nakladania s odpadmi vo svete. Firmu založil jej majiteľ Marius Pedersen v roku 1925 ako spoločnosť pre výstavbu ciest a kanalizácií. V ďalšom období sa spoločnosť neustále obchodne rozvíjala.

Začiatkom sedemdesiatych rokov mala viac ako 200 zamestnancov a ako jedna z prvých v Dánsku sa zapojila do riešenia otázok spojených s likvidáciou odpadu. Spočiatku bola činnosť spoločnosti zameraná na výstavbu a prevádzkovanie skládok, neskôr k službám pribudlo zhodnocovanie odpadu. Na Slovensku v tejto oblasti pôsobí už 20 rokov. (red)

MESIAC	ZMESOVÝ KOMUNÁLNY ODPAD					TRIEDENÝ ODPAD				
						PLASTY		PAPIER	SKLO	KOVY
	DEŇ ZBERU					DEŇ ZBERU		DEŇ ZBERU	DEŇ ZBERU	DEŇ ZBERU
	VRIEC	KONTAJNEROV	KONTAJNEROV	KONTAJNEROV	KONTAJNEROV	KONTAJNEROV	KONTAJNEROV	KONTAJNEROV	KONTAJNEROV	
JÚL	3	10	17	24	31	11	11	16	26	31
AUGUST	7	14	21	28		15	15	20	30	
SEPTEMBER	4	11	18	25		12	12	17	27	

Medvede v Slovenskej Ľupči

SLOVENSKÁ ĽUPČA - Naša obec je obklopená lesmi, v ktorých sa, ako inak, vyskytujú okrem stromov, bylín a lesných plodov aj zvieratá. Keď sa povie „les“, zvyčajne si človek predstaví množstvo stromov, medzi ktorými pobehuje či už líška, vlk alebo medveď. Rozoberaním všetkého živého, čo sa v lese nachádza, by sme mohli stráviť hodiny, avšak my toľko času nemáme, a preto sa teraz zameriame na medvede v našich lesoch. Ako zistíme, že sú v našej blízkosti? Čo robiť pri stretnutí s medvedom a ako mu predísť? Iste, všetko sa dá jednoducho nájsť na internete, ale najlepšie je spýtať sa niekoho, kto sa v tejto oblasti vyzná. O tom, či sú tu v okolí medvede skutočne nebezpečné, sme sa porozprávali s Ing. Miloslavom Urbanom, riaditeľom Obecného podniku lesov v Slovenskej Ľupči.

Kolko ich teda v okolí našej obce je?

Na Slovensku sa vyskytuje medveď hnedý, ktorý je v súčasnosti v priaznivom stave, čiže jeho populácia je dlhodobo vyrovnaná, resp. zvyšuje sa. Vyskytuje sa v horských oblastiach stredného a severného Slovenska. Čo sa týka Slovenskej Ľupče a okolia, jeho počet sa nedá presne určiť vzhľadom k tomu, že medveď sa neustále pohybuje z jedného miesta na druhé, a každý deň sa ich počet mení. Medvedice, ktoré majú mladé, sú však stálejšie ako medvede. V období párenia, teda máji a júni, prichádzajú samce z iných miest práve za týmito medvedicami. Samice sa pária len vtedy, keď nemajú mladé, a v prípade, že ich majú, je samec schopný tieto mláďatá aj zabiť, a preto sa medvedice presúvajú bližšie k ľuďom, kde sa cítia bezpečne. V mesiacoch máj až jún je teda najväčšia šanca,

že stretnete medveďa aj vo väčšej blízkosti ako v iných obdobiach. Po skončení obdobia párenia sa medvede stiahnu a znova sa objavujú, keď začnú dozrievať poľnohospodárske plodiny.

Hovorí sa, že samce sú samotári a majú svoje teritórium. Sú to nočné zvieratá, čiže ich aktivita cez deň je minimálna

Medveď je vo všeobecnosti plaché zviera, pokiaľ nevyhodnotí človeka ako nebezpečenstvo, ktoré ho ohrozuje. Je to v prípadoch, keď je medvedica s mláďatami a vyhodnotí, že človek je pre nich nebezpečný. Stáva sa to hlavne v prípade, keď sa človek dostane medzi ňu a mláďatá. Takisto aj keď sa medveď prekvapí, napr. spí a človek ho vyruší. Závisí to aj na povahe; jeden medveď môže byť agresívnejší, a iný zas viac plachý.

Čo teda robiť pri takomto stretnutí s medvedom?

Medvede sú najaktívnejšie večer za šera, preto sa odporúča nechodiť do lesa v neskorších hodinách. Najnižšiu aktivitu majú v poobedňajších hodinách. Pokiaľ medveďa uvidíte v diaľke, najlepšie je obľúkom sa mu vyhnúť, avšak ak sa medveď dostane do vašej blízkosti,

je ľbost, aby ste utekali. Je to síce veľké zviera, ale aj napriek tomu dostatočne rýchle, aby vás dobehlo. Neexistuje presné pravidlo, ale ideálne je cúvať otočený smerom k nemu a hovoriť monotónnym hlasom. Existujú spreje, ktoré sú špeciálne vyrobené na použitie pri stretnutí s medvedom. Takýto sprej je podľa niektorých zdrojov účinný až v 98 % prípadov.

Všeobecne vládne mienka, že pes nás v lese má ochrániť pri stretnutí s medvedom, ale vraj to v skutočnosti môže byť trochu inak

Pokiaľ je pes vycvičený, vie, ako sa má zachovať pri takomto stretnutí. Avšak pri väčších, resp. bojových plemenách, ktoré sú sebavedomé a nezvyknuté na stretnutia s medvedom, to naozaj môže byť inak. Takéto psy nemajú problém prísť k medvedovi, hoci nemajú šancu poraziť ho. Medveď psa vyhodnotí ako hrozbu a následne ťažko zraní alebo zabije. Menšie bojovité psy si na toto už netrúfajú, a samozrejme, keď sa pes cíti ohrozený, uteká k svojmu pánovi a vo väčšine prípadov za sebou privedie aj medveďa. Podľa zákona by ľudia ani nemali v prírode nechávať zvieratá ako sú psy na voľno bez vŕdzky. Nielen kvôli medvedom, ale aj iným mláďatám, ktorým môžu psy ublížiť. Ony, či sú to napríklad srnky alebo jelenice v útlom veku, pred nimi neutechú, ale budú len ležať v tráve.

Áno, to je pravda, no vrátme sa k našej najväčšej šelme. Ako teda stretnutiu s ním predísť?

Pokiaľ sa nachádzate v lese, je ideálne, aby ste medveďa upozornili, že tam nie je sám. Najlepšie je písať si alebo sa rozprávať v primeranej hlasitosti. Určite by ste

nemali kričať alebo hádzať petardy. Medveďa to skôr vyprovokuje a znervózne. Pokiaľ ho teda už spomínanými spôsobmi upozorníte že ste v lese, tak sa vám vyhne. Či je medveď v našej blízkosti, zistíme podľa trusu a jeho stôp v blate.

Často sa v súvislosti s medvedom spomínajú nezvyčajne vysoké škody, ktoré svojou návštevou ľuďom spôsobí

Medveď zvyčajne vyhľadáva zdochliny a zvieratá nezabíja, ale sú aj prípady, keď pride na farmu, zvyčajne však skôr kvôli medu než kvôli nejakému zvieratku. Nevylučuje sa usmrtenie hospodárskych zvierat, ale je menej prípadov, keď medveď zabil zvierka, ako keď len poškodil úle, aby získal med. Ročne sa v priemere vyskytne 37 prípadov napadnutia oviec a kôz medvedom hneď, pričom najviac ich bolo v roku 2010. Išlo o 55 prípadov, a najmenej v roku 2013, keď to bolo 21 prípadov). Výnimočne napadne kone alebo králiky. Počas sledovania v rokoch 2008 - 2014 boli zaznamenané len dva prípady.

Prítomnosť medveďa sa vraj dá cítiť aj podľa pachu. Viem, že sa takto používajú aj tzv. „plašičky“, ak sa nemýlim

Keďže zver spôsobuje škody na poľnohospodárskych plodinách a kolízie na hlavnej ceste, tak sa do lesa umiestňujú repelenty s pachom šelmy, ktorý má odradiť jeleniu zver, aby sa nepribližovali do blízkosti už spomínaných ciest, alebo aj polí s poľnohospodárskymi plodinami. Nie vždy sa teda musí vo vašej blízkosti nachádzať medveď, že je to len repelent kvôli inej zveri.

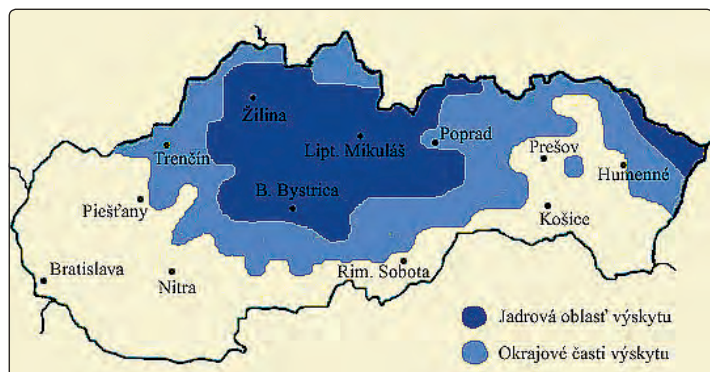
*Zhovárala sa Simona Horváthová
Ilustračné foto (net)*

Pranostiky:

„Keď v júli mravce svoje mraveniská väčšie stavajú, to znamená včasnú zimu.“

„V júli do košele obleč sa, v decembri po uši odej sa.“

„Keď na Jakuba a Annu hrmí, býva málo orechov.“

Stravné sa zvyšuje aj živnostníkom

SLOVENSKO - Začiatok prázdnin priniesol ďalšiu zmenu z dielne Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny. Týka sa tentoraz stravného. Konkrétne sa mení výška sumy stravného poskytovaného na pracovných cestách, ale aj výška nárokov na príspevok zamestnancov na stravu.

Zmena sa týka aj stravného živnostníkov, či už pri nárokoch na stravné poskytované v rámci pracovných ciest, alebo pri výške stravného, ktorú si môžu uplatniť ako stravné do daňových výdavkov za každý odpracovaný deň. Pokiaľ vás teda zamestnávateľ vyšle na pracovnú cestu, ktorá trvá viac ako 5 hodín, máte nárok na stravné podľa celkovej doby trvania pracovnej cesty.

Rovnaký nárok na stravné majú aj živnostníci počas pracovnej cesty. V prípade, ak zamestnanec alebo živnostník používa na pracovnú cestu vlastné motorové vozidlo, náhrada za jeho používanie sa zmenila od 1.6.2019 z pôvod-

ných 0,183 EUR/km na novú sumu 0,193 EUR/km.

Zmenia sa aj gastrolístky?

Predmetná zmena stravného sa bude týkať aj minimálnej ceny gastrolístkov a výšky daňového výdavku pre zamestnávateľov. Zamestnávateľ je povinný zabezpečiť stravovanie zamestnancov prostredníctvom vlastného stravovacieho zariadenia, prípadne stravovacieho zariadenia iného

zamestnávateľa. Zároveň je povinný prispievať na stravovanie zamestnancov príspevkov vo výške najmenej 55 % z ceny jedla, najviac však do sumy 55 % sumy stravného pri najkratšej pracovnej ceste, teda sumou 2,81 EUR. Rovnako však môže zamestnávateľ zabez-

pečiť stravovanie zamestnancov prostredníctvom tzv. gastrolístkov. Hodnota gastrolístka musí predstavovať hodnotu najmenej 75 % sumy stravného poskytovaného pri najkratšej pracovnej ceste, teda od 1.7.2019 je to suma 3,83 EUR. Ak ste teda zamestnanec, zamestnávateľ vám od júla musí prispievať na stravné sumou minimálne 55 % z ceny jedla, maximálne 2,81 EUR a hodnota vášho gastrolístka musí byť najmenej 3,83 EUR. Ak ste živnostník, pri pracovnej ceste si môžete uplatniť vyššie uvedené sumy stravného v závislosti od dĺžky trvania pracovnej cesty a pri nákupe gastrolístkov či teplého jedla si môžete uplatniť do daňových výdavkov stravné v sume maximálne 5,10 eur za každý odpracovaný deň.

(ela)

5 až 12 hodín:	nárok na stravné vo výške 5,10 €
nad 12 hodín až 18 hodín:	nárok na stravné vo výške 7,60 €
nad 18 hodín:	nárok na stravné vo výške 11,60 €

WRANGLER SHOW

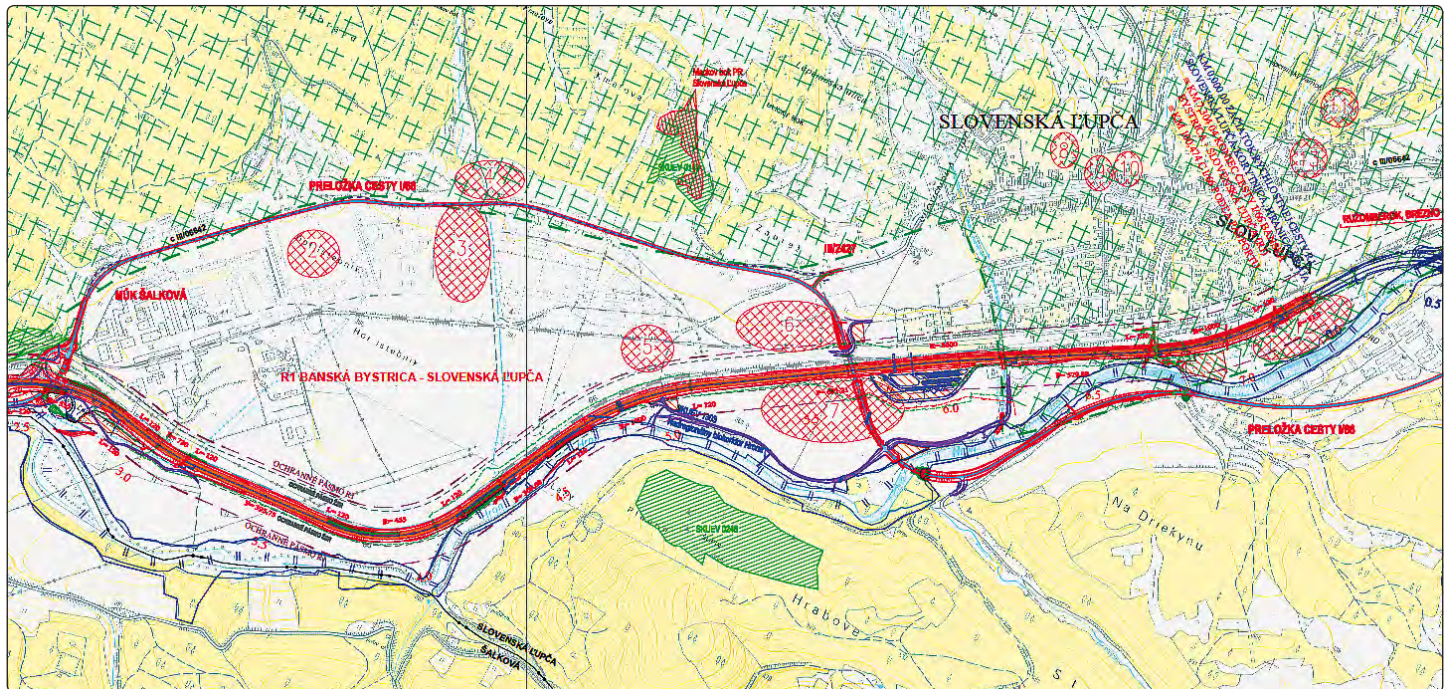
Medzinárodný zraz Jeep Wrangler pod Hradom

International Meeting JEEP WRANGLER

Banská Bystrica • Slovenská Ľupča • Ľubietová

26. - 28.07.2019

PREVÁDZAJE: JEEP JAZDY od 10:00 do 13:00
PRIEMYSELNÝ PARK B. BYSTRICA - ČASŤ ŠALKOVÁ

► Pokračovanie z 1. strany

Prídeme o diaľkové spoje

Poslanci zároveň riešili v rámci pripomienok aj nechcené rozdelenie obce na dve časti a opierajúc sa o existujúcu Dokumentáciu pre územné rozhodnutia, ktorá bola vypracovaná približne pred 9 rokmi, chcú trvať na prepojení obce s priemyselnou zónou cestou pre osobné motorové vozidlá. Ako upozornil práve Juraj Valent, v našom územnom rozhodnutí totiž takáto cesta skutočne z Hronskej ulice plánovaná bola. Avšak nové riešenie ponúka jej zaslepenie a premostenie cesty R1 mostom pre peších a cyklistov, čím dosiaľ z pohľadu obyvateľov a subjektov, podnikajúcich na opačnej strane Hrona, funkčný intravilán obce rozdelí na dve autom veľmi nároč-

ne dostupné časti. Tu je však na mieste ešte uviesť, že Slovenská Lupča a jej obyvatelia okrem toho prídu vďaka stavbe R1 o výhodu niektorých diaľkových autobusových spojov.

Pustíme I/66 cez obec?

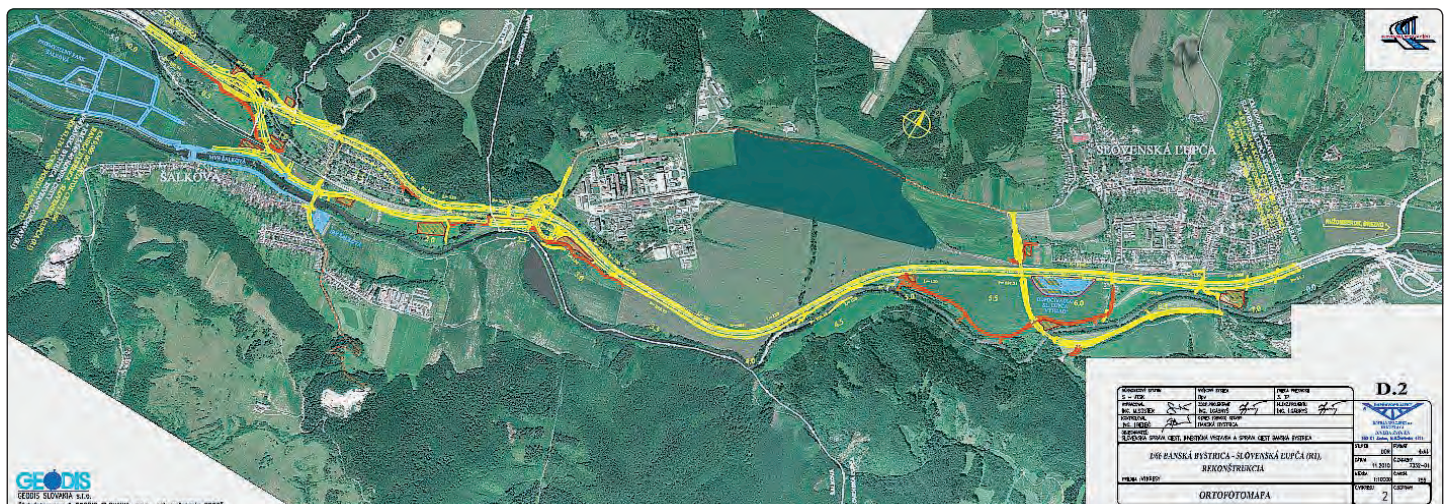
Treba ešte ozrejmiť, že do vyrovnanej jednotnosti poslaneckých stanovísk ohľadom preloženia cesty I. triedy I/66 počas posledného stretnutia vniesol svojimi odbornými vyjadreniami mierne pochybnosti práve poradca Združenia pre dobudovanie R1 Juraj Valent. Podľa jeho názoru je totiž prekĺdka cesty poza Hron zbytočne predraženým nezmyslom, ktorý obci skôr ublíži ako pomôže. Tvrdí, že súčasná cesta cez obec spĺňa parametre cesty I. triedy a niektoré jej úseky sa môžu v rámci platných

normiem zrekonštruovať. Pustiť I/66 cez obec je podľa neho najvýhodnejšou verziou pre všetkých zainteresovaných. Takéto riešenie by vraj v rámci ústretovosti investora mohlo obci priniesť výhody rekonštrukčných prác rôzneho druhu a pri istej dávke vhodnej argumentácie zo strany dotknutého subjektu aj vybudovanie chýbajúcich prvkov v obci a jej okolí. Hoci poslanci zvažovali, a dosiaľ zvažujú opodstatnenosť takehoto riešenia, pustiť stredom obce dopravu a v krajnom prípade pri dobudovaní a spolpatnení R1, byť tranzitnou trasou neplatiacich vodičov z okolitých obcí a Horehronia sa im ako úplne dobrý nápad nevidelo. Juraj Valent síce ich obavy z prehustenia centra dopravou odborné v diskusii vyvracal, no zároveň niektoré aj uznal. Napríklad fakt, že popri ceste prvej triedy budovať parko-

vacie miesta, ktoré sú v centre obce viac ako nutnosťou, nie je možné. A prioritou našej obce, na ktorú rozhodne netreba zabúdať, je práve jej dostupná satelitná poloha od okresného mesta, predurčená na oddych, turizmus a rozvoj cestovného ruchu.

Podľa nepodložených informácií v súčasnosti sú dostupné iba financie na projektovú dokumentáciu, pričom samotný projekt by mal byť finalizovaný v desiatom mesiaci tohto roka. Finančné krytie jeho realizácia zatiaľ nemá. Netreba však zabúdať, že jeho príprava prebieha „režimom PPP projektov“ (angl. Public Private Partnership - projekt verejno-súkromného partnerstva), ktoré sa schvaľujú primárne, nakoľko nezaťažujú štátny rozpočet.

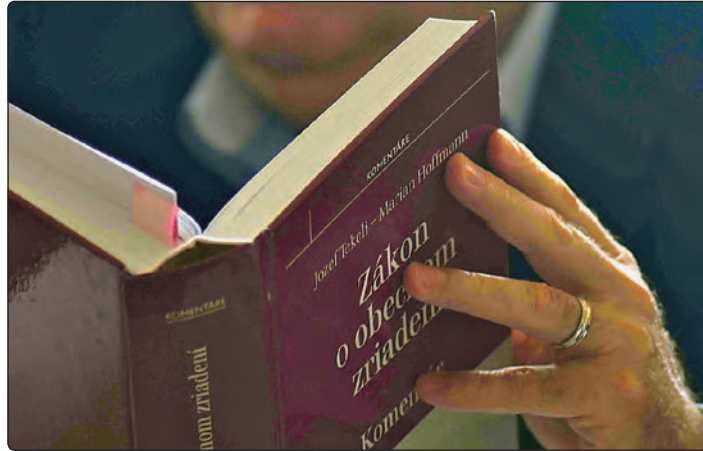
Erika Lamperová
Foto (net)

Občianskym združeniam pribudla povinnosť

SLOVENSKO – Vedeli ste, že koniec júna bol posledným termínom, do ktorého si mali Občianske združenia podľa nového zákona splniť povinnosť oznámiť údaje o štatutároch združenia bezplatne? Pokiaľ ste to nestihli, zaplatíte 16,50 EUR, no urobiť to rozhodne musíte.

Zápis bol podľa zákona č. 346/2018 Z.z. o registri mimovládnych organizácií do júna bez poplatku. Na základe tohto zákona sa po prvýkrát zriaďuje jednotný register mimovládnych organizácií, do ktorého sa zapisujú nadácie, občianske združenia, neziskové organizácie poskytujúce verejnoprospešné služby, neinvestičné fondy, odborové organizácie, organizácie zamestnávateľov a organizácie s medzinárodným prvkom. Ak ste teda napríklad politická strana, cirkev alebo jej účelové zariadenie či spoločenstvo vlastníkov bytov, táto povinnosť sa vás netýka, aj keď ste rovnako považovaní za mimovládnu organizáciu. Údaje o nadáciách, neziskových organizáciách a neinvestičných fondoch budú do registra prenesené, občianske združenia, ktoré vznikli do 31.10.2018, si musia túto povinnosť splniť.

Overiť u notára

Údaje, ktoré budete musieť do registra uviesť, zákon rozdeľuje na povinné zapisované údaje a nepovinné údaje, medzi ktoré patria web a verejnoprospešné účely, ktorým sa združenia venujú. Povinnými údajmi je meno a priezvisko štatutárov, adresa trvalého pobytu, dátum narodenia, rodné číslo, a súčasne pri každom štatutárovi musíte uviesť deň vzniku jeho funkcie, presnejšie, kedy bol do funkcie zvolený či ustanovený. Občianske združenie to musí **doložiť a preukázať dokumentmi**, ktoré osvedčia všetky skutočnosti. Najlepšie

zápisnicami z valného zhromaždenia, snemu a podobných zasadnutí podľa stanov. To však ešte nie je všetko! Okrem toho, že samotné oznámenie údajov o štatutárnom orgáne alebo členoch štatutárneho orgánu musí byť podpísané štatutárnym orgánom alebo takým počtom členov štatutárneho orgánu, aký je potrebný podľa stanov, súčasne treba pamätať na to, že zákon vyžaduje, aby pravosť podpisu/podpisov bola úradne osvedčená u notára alebo na matrike.

Inak zabudnite na dotácie a 2 %

Do registra sa musia povinne

zapísať aj dcérske jednotky občianskych združení s právnou subjektivitou. Sú to tie, ktoré majú za IČO lomku a pridelené číslo. Tieto organizačné jednotky sa doteraz do registra občianskych združení nezapisovali.

Túto povinnosť netreba brať na ľahkú váhu, pretože ak uvediete neúplné informácie, do momentu, kým tento nedostatok neodstránite, nemôžete prijímať prostriedky z verejných zdrojov. Sú to dotácie, eurofondy, ale aj 2 percentá. Ministerstvo sľubovalo, že postupne zverejní na svojej stránke vzor formulára, ale do dnešného dňa sa to nestalo, takže nie je potrebné používať špeciálny formulár, stačí požadované údaje oznámiť formou jednoduchého oznámenia. Oznámenie údajov, pokiaľ máte ako občianske združenie aktivovanú elektronickú schránku na doručovanie písomností, môžete vykonať elektronicky prostredníctvom podania cez ponuku „Všeobecná agenda“ cez známy portál verejnej správy slovensko.sk.

Môžete ho však poslať aj poštou na adresu *Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, sekcia verejnej správy, odbor všeobecnej vnútornej správy, oddelenie registrácií, Drieňová 22, 826 86 Bratislava 29.*

Spracovala Erika Lamperová

Aj vás zaujíma, aké odvody budete platiť po novom?

SLOVENSKO – Prvý prázdninový deň bol dňom, ku ktorému sa každoročne prehodnocuje povinnosť SZČO platiť či neplatiť odvody do Sociálnej poisťovne, a ak platiť, tak v akej výške. Prinášame vám bližšie informácie.

Ak ste ako SZČO za minulý rok mali príjem vyšší ako 5 724 EUR, povinnosť platiť odvody do Sociálnej poisťovne vás neminie. Samo-

zrejme iba v tom prípade, ak chcete pokračovať vo svojej činnosti. Ak ste mali príjem nižší, táto povinnosť sa vás nasledujúci rok netýka. V týchto dňoch, teda okolo 22. júla, do poštových schránok listom prichádza informácia, ktorou Sociálna poisťovňa informuje o vzniku povinnosti platiť odvody, ale aj o ich výške. Pokiaľ by ste to chceli vyrátať sami, tu je vzorec na výpočet mesačného vymeriavacieho základu: **príjmy - výdavky + všetky zaplatené odvody do zdravotnej a Sociálnej poisťovne / (1,486 / 12) = suma**. Z tejto sumy **33,15 %** je výška vášho mesačného odvodu do Sociálnej poisťovne. Ak by vám mesačný vymeriavací základ vyšiel nižší ako 477 EUR, ste povinní platiť mesačne minimálne 33,15 % z tejto sumy, čiže 158,11 EUR.

(ela)

Projekt eKasa zatiaľ kríva

SLOVENSKO – Už viac ako poldruha roka sa hovorí v rámci rezortu financií o projekte eKasy, ktorý mnohí používatelia spolu s časťou odbornej verejnosti bombardujú kritikou. Ako sa ukazuje, oprávnené. Spustiť včas takto nastavený systém nebolo možné.

Hoci príslušný zákon prešiel parlamentom až koncom roka, jeho aplikáciu v praxi nasledovali odvtedy už len odklady. Prvým priznaním zlyhania bol posun prvej fázy podnikateľov, ktorí mali povinne používať eKasu už od 1. apríla 2019.

Druhým priznaním zlyhania bol návrh odkladu účinnosti udeľovania pokút pre podnikateľov, ktorí síce o eKasu požiadali, nemajú však dodané zariadenie kvôli neschváleným certifikátom výrobcov a dodávateľov do 30. septembra 2019. V uplynulých dňoch bol nakoniec na základe poslaneckého návrhu z dielne SNS schválený odklad termínu pre udeľovanie pokút v súvislosti so systémom eKasa do 31. decembra 2019. Pokutu nedostanú tí podnikatelia, ktorí do 30. júna požiadali o pridelenie kódu pre pokladnicu eKasa klient. (ela)

Vzácná a nevídaná spolupráca

SLOVENSKÁ LUPČA - Táto krátka úvaha je zameraná na výsledky môjho pátrania po voľne žijúcich včielkach alebo tzv. lesných včielkach. Žijem a pracujem v okolí Slovenskej Lupče už 7 rokov. Prišiel som si do tejto krásnej horskej prírody splniť detský sen, a tým bolo žiť v prítomnosti včielok. Môj dedko bol veľkým priateľom a ochrancom včielok, takže gény neoklamem. O práci a zaujímavostiach okolo včielok som trpezlivo a s úctou počúval starších pánov - tzv. včelárov. Prechovávam úctu k ich vytrvalosti pri práci okolo včielok.

Ale vrátim sa k podstate. Každú jar už 6 rokov intenzívne pátram a hľadám po dolinách a lúkach v okruhu cca 5 km voľne žijúce včielky. Ako chlapec som v okolí Handlovej vedel aspoň o 20 stromoch, kde žili voľne žijúce včielky bez úpornej starostlivosti včelára. Naivne som si myslel, že v takej krásnej doline, kde už minimálne 50 rokov pôsobí niekoľko včelárov, nebude absolútne problém nájsť voľne žijúce včielky, nakoľko im každým rokom pár rojov odletelo do okolitých lesov.

Aby sme mohli povedať – som včelár

To naivné sa premenilo postupne na hroznú predtuchu, že voľne žijúce včielky v doline asi nebudú. Ale nádej umiera posledná a dnes po 6 rokoch môžem zodpovedne vyhlásiť, že v našej doline DRIEKYŇA voľne žijúce včielky vymreli, a tým aj moja NÁDEJ. Vyhlásil som na výročnej schôdzi našej ZO, kde patria obce Slovenská Lupča, Podkonice, Brusno, Priechod, Moštenica, Hiadel a Medzibrod, že dám odmenu 300 EUR tomu, kto mi ukáže voľne žijúce (lesné) včielky, no žiaľ, zatiaľ sa neozval nikto. A aj tento fakt ma oprávňuje k vyhláseniu, že NÁDEJ umrela v ďaleko väčšom teritóriu ako je okruh 5 km a dolina Driekyňa. Dávam preto otázku: „Prečo a čo s tým, milí priatelia, chovatelia hospodárskych zvierat, ktorým hovoríte milé včielky?“ I keď aj ja som registrovaným členom SZV, ale z úcty k včielkam si nedovolím povedať, že som včelár. Verím, že máme aj riešenie, aby sme neboli chovatelia hospodárskych zvierat, ale mohli sme si povedať: „Áno, som VČELÁR.“

Prečo nežijú včielky v prírode?

Na základe výsledkov po 6-ročnom pátraní po voľne žijúcich včiel-

Z pera našich čitateľov

kach som sa dopracoval k smutným, a niekedy až k hrozným poznatkom o stave nášho prírodného prostredia. Prosím, nevysvetľujte si tento článok ako útok na okolie, ani ako hanobenie práce iných ľudí. Týmto článkom sa delím o poznatky a pocity z výsledkov hľadania voľne žijúcich včielok. Voľne žijúce včielky na Slovensku už dávno vyhynuli a my sme si to v zhone práce ani nestihli všimnúť a uvedomiť si toto hrozné poznanie, že naša krásna krajina stratila - verím, že nie na veky - bytosť, ktorá nám pomáhala tisíce rokov. Každý človek vie, aká je dôležitá včielka pre život v našej zatiaľ krásnej prírodnej krajine. Prečo nežijú včielky v prírode? Lahká a krátka otázka, ale odpoveď nebude lahká a krátka. Myslím si, že niekde vo vývoji našej spoločnosti sa stala hodnotová chyba. Zisk a materiálne bohatstvo sme povýšili nad bohatstvo krásnej prírody. Táto príroda sa nám pomalými javmi snaží ukázať, že nič s ľuďmi nie je v poriadku - či sa nám to páči alebo nie, aj ľudia sú súčasťou prírody.

Lesné maliny sú deformované a malé

Spomeniem to na konkrétnom príklade lesných malín. Ešte pred 20 rokmi pri prechádzkach v lese som našiel veľa miest husto porastených malinami. Najviac ich bolo na rúbaniskách. Nebol problém do syta sa najesť alebo aj nazbierať za 5 hodín aj 3 litre sladkých šťavnatých malín. V priebehu 7 až 10 rokov bolo malín menej a menej a zmenili aj svoj vzhľad. Dnes v lese

nájdem iba náznak maliny, ktorá je malá a skoro bez vône. A neviem ich za hodinu nazbierať ani za dve plné dlane, nakoľko dnešné maliny sú malé a zdeformované. Príčina je jasná: v lese chýbajú včielky, pre ktoré je malinový nektár neodolateľným zdrojom potravy; včielky ako opelovače pomáhajú kvetom malín v období ich kvitnutia dokonale rozvinúť kvet, z ktorého sa po opelení včielkou vyvinie veľká voňavá a chutná malina (jasné, že krásne a veľké, ale bez chuti a vône sa vypustujú aj umelo). No keď nie sú včielky, niet ani poriadnych malín.

Včely – hospodárske zvieratá

A vidíte, túto zmenu som pozoroval viac ako 20 rokov. Zmena prechádzala pomaly až do dnešných dní. Bojím sa, čo bude o ďalších 20 rokov, či ešte dakde v lese na rúbanisku nájdem plody malín. Práve týmto pomalým javom je veľmi dôležité venovať pozornosť a prijímať správne ľudské a prírodné rozhodnutia a stanoviská. V minulosti cca pred 70 rokmi nebol žiadny problém nájsť voľne žijúce (lesné) včely a po našej krásnej vlasťi bolo či na lúkach, či v lesoch veľké množstvo včelínov, kočovných vozov a včelnic. Dnes pri potulkách po Slovensku nájdeme ešte sem tam včelársku paseku a istotne sa každý poteší, keď nič takéto uvidí. Ale aká je podstata takejto paseky, lebo vraj tak máme pomenovávať včelnice a stanovišťa s úlmi (neviem prečo, ale tento názov vo mne vyvoláva pocit, že už sme včielky dosekali)? Žijú tam na tej paseke spokojné včielky alebo

hospodárske zvieratá? Myslím si, že vo viac ako 95 % vidíme hospodárske zvieratá, ktoré úplne podľahli tlakom modernej doby.

Vyhubíme sa?

Skutočný život včielok je v kritickom stave. **Musím konštatovať, že včela medonosná už nežije vo voľnej prírode.** Intenzívnym tlakom, ktorý vyvinuli ľudia na okolitú prírodu, sme dosiahli prvé veľké úspechy, medzi ktoré patrí vyhubenie včely medonosnej z voľnej prírody. Včely, ktoré chovajú ich chovatelia v úloch, nie sú schopné prežiť vo voľnej prírode a samotní chovatelia majú veľký problém, aby ich zverenkyne prežili v úloch. Tento článok poukazuje na katastrofálny stav našej prírody, a to nie som ani ochranár, ani aktivista, som obyčajný človek, ktorý miluje prírodu a život v nej. Je smutné, že našim dedičstvom pre deti a vnúčatá bude otrávená krajina bez života a vône, lebo prvé vyhynuli včielky a tento devastačný proces nemá nikto záujem zastaviť, takže nás čaká podobný osud ako včielky: vyhubíme sa vlastnou chamtivosťou a bezohľadnosťou – gratulujem nám k týmto úspechom!

Pokračovanie k článku snáď bude, ak prežijeme so zdravým rozumom...

(mp)

Kto to povedal

Milujte ľudí takých, akí sú. Čím menej si to zaslúžia, tým viac ich milujte. Nemilujte ich podľa veľkosti ich zásluh, ale podľa veľkosti ich potrieb!

a) **Marián Kuffa**
farár
Žakovce

b) **Honoré de Balzac**
francúzsky
spisovateľ

c) **Karel Čapek**
český
spisovateľ

Správnu odpoveď nájdete na str. 15.

Alternatíva k „papučovej kultúre“

SLOVENSÁ LUPČA – Málokto vie, že Klub pri Miestnom kultúrnom stredisku v Slovenskej Ľupči zorganizoval počas svojej histórie už viac ako 100 kultúrnych podujatí. Napríklad tzv. Posedenia pri hudbe a vínku, ako tieto tradičné stretnutia organizátori odnepamätajú nazývajú, pravidelne fungujú už od roku 2004 raz v mesiaci.

Býva to obyčajne posledná nedeľa v mesiaci od 17-tej do 20-tej hodiny, samozrejme okrem letných mesiacov. Klub funguje najmä na dobrovoľníckej činnosti jeho nadšencov, pričom sa na jeho kultúrnych aktivitách obec Slovenská Ľupča každoročne finančne spolupodieľa v rámci dotačných pravidiel. Činnosť klubu si možno pozrieť v správach o činnosti a hospodárení s finančnými prostriedkami.

Atmosféra oddychu

Posedenia pri „živej“ hudbe a dobrom vínku sú podujatia, kde sa obyvateľom Slovenskej Ľupče ponúkajú zaujímavé spoločenské témy - ekologické, kultúrne, ná-

Ako už 15 rokov funguje Klub pri MKS?

boženské, športové - s možnosťou prezentovať osobnosti a udalosti z rôznych spoločenských oblastí, a formou besedy v neformálnom prostredí sa navzájom informovať a obohacovať. „Snažíme sa vytvárať atmosféru oddychu a kultúrneho zážitku, tiež dať príležitosť stretnúť sa s priateľmi, a samozrejme byť aj akousi alternatívou k „papučovej kultúre“, hovorí Ján Priesol, ktorý za myšlienkou podujatí stojí a dodáva: „Sme často ako

spoluorganizátormi pre koncerty, výstavy, vystúpenia folklórnych či iných skupín.“ Atmosféru posedení dotvára klubová hudobná skupina DIXIE CHIPS, ktorá obyčajne podujatie otvára. Prizvané sú vždy aj iné hudobné skupiny či jednotlivci, ktorí hrajú na počúvanie, prípadne do tanca. „V priestore malej sály MKS, kde sa podujatia uskutočňujú, je tiež aj možnosť občerstvenia v spolupráci s p. Heydukovou,“ upresňuje Ján Priesol, ktorý je mi-

mochodom spolu s p. Solárikom srdcom DIXIE CHIPS.

5 albumov za 15 rokov

Pre zaujímavosť treba uviesť, že hudobná skupina DIXIE CHIPS bola založená v r. 2004 s cieľom komponovať vlastné skladby v starých hudobných štýloch - swing, blues, dixieland - s textami, ktoré odrážajú zážitky a nálady súčasného života.

Vydali niekoľko hudobných albumov, ktoré sú zhrnutím ich tvorby (1. NA LESNÍCKEJ 32, piesne pre deti, 2. V ZRKADLOVEJ SIENI, 3. POŠEPKANÉ RYTMOM, 4. POŠEPKANÉ RYTMOM 2 a posledný 5. nesie názov KAŽDE RÁNO). Skupina reprezentuje našu obec na rôznych spoločenských aktivitách v obci i mimo nej. Ukážky ich tvorby si možno vypočuť na youtube či facebooku pod heslom DIXIE CHIPS (videá). Rozhovor o týchto zaujímavých, no predovšetkým skromných ľuďoch, vám na stránkach Ľupčianskych zvestí prinesieme už čoskoro.

(jp,ela)

Ako sa žilo v Slovenskej Ľupči kedysi

Do redakcie Ľupčianskych zvestí nám čitatelia prispievajú skutočnými skvostami o histórii obce, na ktorú by sme rozhodne nemali zabúdať - a tu je spolu s fotomateriálom jeden z nich.

Ako sa žilo v Slovenskej Ľupči kedysi...

Kedysi dávno, keď som ešte nebola na svete a po Ľupči ešte nejazdili autá iba vozy, žilo sa tu inak. Ľudia vraj boli k sebe milší, úprimnejší a viac si pomáhali.

Z rozprávania môjho otca si pamätám pár jeho zážitkov z detstva a dospievania. „Ráno išli na pašu prvé kravy, potom kozy“ hovorieval a pokračoval: „Tie mali zrazu v mieste pred Morovým stĺpom pri katolíckom kostole, ale ten tam ešte vtedy nestál. Bol pred evanjelickým kostolom. Ako posledné išli husi s pastierom Jožkom Lakomčíkom prezývaný, Kokan, ktorý ich viedol až na „sigot“ - ostrov.“ Táto sigot dnes už vraj neexistuje. Hron mal iný tvar a siahal až po trafostanicu pri železnici. Husky boli

na sigoti chránené okolitou vodou pred predátormi. Večer sa všetky zvieratá vracali domov. Postupne sa odpájali z čriedy so svojich domovov, lebo každé zviera vedelo, že ho doma čaká prichystaná potrava. „K večeru gazdine otvárali bránu, aby sa mohli postupne zvieratá vrátiť. Prvé prišli kravky, potom kozy, a posledné husky.“ V niektorých domoch bola vraj brána otvorená celý deň aj noc. Čo je v dnešnej dobe priam nemožné...

Text (sm)

Foto archív rodiny

Evanjelický kostol s morovým stĺpom.

Dolný koniec s benzínovou pumpou (tretí dom sprava).

Bývalá Rajčula s váhou na dobytok a vozy (vpravo).

Rudolf Bobok – katolícky kňaz a národovec

SLOVENSKÁ LUPČA - Medzi najvýznamnejšie slovenskolupčianske rody bezpochyby patrí aj rod Bobokovcov, nakoľko sa už v roku 1546 spomína Martin Bobok ako richtár mestečka, ležiaceho pod Lupčianskym hradom. Rod Bobokovcov sa neskôr rozdelil na vetvu lupčiansku a lučatínsku, no a práve z tej druhej pochádzal aj rímskokatolícky kňaz, osvetový pracovník a národovec Rudolf Bobok, o ktorom budem dnes hovoriť.

Prvá písomná zmienka o najstaršom priamom predkovi Rudolfa Boboka je zo dňa 25.1.1792, keď si 24-ročný Matej Bobok z Lučatína zobral za manželku 19-ročnú Ruženu, dcéru Jána Šalkovského a Anny zo Slovenskej Lupče. Manželia žili v bydlisku Ruženy, kde sa Martin zakrátko stal váženým mešťanom a kde sa narodilo všetkých päť detí, z ktorých sa dospelého veku dožili len syn Matej a dcéra Anna. O Anne vieme, že sa narodila 12.3.1810 a dňa 27.11.1833 sa vydala za Ondreja, narodeného 7.9.1809, syna Jána Debnárika a Márie zo Slovenskej Lupče, no a manželia po sobášii v Slovenskej Lupči aj žili.

Narodil sa v Slovenskej Lupči

Syn Matej, narodený 8.1.1801, sa vyučil za obuvníka a dňa 30.1.1827 si zobral za manželku Máriu, narodenú 17.6.1800, dcéru Ondreja Jablonského a Anny Kračúnovej zo Slovenskej Lupče. V tomto manželstve sa narodili len dvaja synovia Jozef a Michal, dospelého veku sa však dožil len druhý menovaný. Michal, ktorý sa narodil 8.12.1828, si vybral učiteľské povolanie a miestom jeho

Neohrozene sa hlásil k myšlienkam slovanstva

Rudolf Bobok, 1895

prvého pôsobenia bol Lučatín, rodisko starších predkov. Počas tohto pôsobenia sa aj oženil, keď si dňa 14.11.1858 zobral za manželku Máriu Juditu, narodenú 1.2.1831, dcéru papierenského robotníka z Lupčianskej ulice Jozefa Kmeťa a Magdalény Havranovej. Jozef Kmeť bol síce pôvodom z Lubietovej, no usadil sa natrvalo v Slovenskej Lupči a tu si založil aj rodinu. Manželia Michal a Mária Judita žili spočiatku v Lučatíne, no prvý syn Rudolf sa narodil v Slovenskej Lupči.

Čosi z rodu Bobokovcov

Po Rudolfovi, teraz už v Lučatíne, prišla na svet dcéra Terézia, no tá umrela už v útlom veku. Po roku 1861 prešiel Michal s rodinou na učiteľské miesto v Moštenici, tu sa manželom narodili ďalšie tri deti: Mária, Jozef a Arnold, no dospelého veku sa dožila len dcéra Mária, ktorá sa dňa 2.2.1888 vydala za

Karola, narodeného 22.10.1865, syna bohatého lupčianskeho kupca a posledného majiteľa papierne v Driekyni Jána Maštalirca a Jozefíny Čellárovej. Počas pôsobenia v Moštenici sa narodil opäť syn Arnold, no na svet prišiel v Slovenskej Lupči, kde sa rodina presťahovala, a kde otec Michal 14.1.1897 aj poslednýkrát vydýchol. Tolko teda v krátkosti k rodu Bobokovcov, no a teraz už o samotnom Rudolfovi.

Vyhlasený za pansláva

Ako už bolo povedané, Rudolf Bobok sa narodil v Slovenskej Lupči, a to dňa 17.7.1859 (obr. 1). Po absolvovaní prvých štúdií si nevybral povolanie otca, ale vošiel na životnú dráhu katolíckeho kňaza, zrejme inšpirovaný blízkym lupčianskym príbuzným Jozefom Bobokom (19.3.1837 – 22.8.1906), ktorý to „dotiahol“ až na profesora biskupského seminára v Nitre a archidiakona. Nuž a cesta Rudolfa sa začala naozaj podobne ako u jeho príbuzného. Po vyštudovaní teológie a ordinovaní za kňaza bol už roku 1884 povolaný do bansko-bystrického seminára za prefekta, a keď sa osvedčil ako výborný pedagóg, v ďalšom roku už prednášal dejiny a cirkevné právo. No keďže sa Rudolf čoraz viac a neohrozene hlásil k myšlienkam slovanstva, čo bolo v čase tvrdej maďarizácie pre cirkevnú vrchnosť priam nehorázne, bol vyhlásený za pansláva a „odprataný“ na miesto katolíckeho farára vo Valaskej. Rudolfa však tento krok cirkevnej vrchnosti vôbec nezlomil a vo Valaskej prežil celých 36 rokov plodného života.

Konal na periférii veľkého sveta

Roku 1892, hneď po príchode na nové pôsobisko, sa Rudolf Bobok s plnou vervou zapojil ako do cirkevného, tak aj do osvetového a národného diania na periférii veľkého sveta. Dal rozšíriť tamojšiu faru a cirkevnú školu, deti viedol nielen k náboženstvu, ale aj k láske k vlastnému národu, jeho hudbe a slovenskému folklóru. Mal veľkú knižnicu vzácných kníh, ktoré rád požičiaval obyvateľom Valaskej dychtiacim po vzdelaní, hral na klavíri a harmonike, zaujímal sa o prírodné vedy a samotná

Anton Augustín Baník

príroda sa stala jeho druhým domovom. V roku 1893 sa zoznámil s národne uvedomelým slovenskolupčianskym kaplánom Jozefom Murgašom, rodákom z Tajova, výborným maliarom a budúcim svetoznámy vynálezcom (obr. 2). Z tohto zoznámia vzniklo úzke priateľstvo, Jozef Murgaš Rudolfa často navštevoval, a keď sa v roku 1895 rozhodol odísť do Ameriky, pri rozlúčke mu na pamiatku namaloval jeho portrét (obr. 3).

Vtedy nevidané – vyučoval slovenčinu

V roku 1899 pôsobil pri Rudolfovi ako kaplán jeho oveľa mladší brat Arnold, ktorý mal následne závažnú kariéru. Narodil sa 9.4.1876 v Slovenskej Lupči, študoval na gymnáziu v Banskej Bystrici a práve v roku 1899 absolvoval štúdium teológie v Ústrednom seminári v Budapešti. Pôsobil v Banskej Bystrici ako prefekt a spirituál malého

Jozef Murgaš – pamätná tabuľa na kat. fare v Slovenskej Lupči

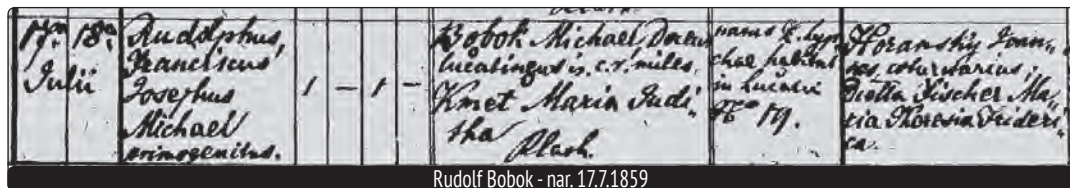

Rudolf Bobok, 1859 - 1931

seminára, od roku 1901 bol profesorom, no a čo bolo v tom čase nevidané, od roku 1910 vyučoval slovenčinu. Po prvej svetovej vojne sa spriatelil s Andrejom Hlinkom, vstúpil do jeho Slovenskej ľudovej strany a za túto stranu bol od roku 1922 poslancom Národného zhromaždenia v Prahe. Zomrel 31.10.1924 v Banskej Bystrici a pochovaný bol na cintoríne v Sliachi.

Spievala mu Tonkovičova stará mať

Pre Rudolfa Boboka bol prelomovým rok 1905, keď na fare ako gazdínú prichýlil osamelú matku Máriu Baníkovú s 5-ročným synom Antonom. Rudolf sa priam vžil do úlohy starostlivého otca a malého Antona postupne vypiplal až v jedinečnú osobnosť našich národných dejín. Učil ho láske k hudbe a folklóru a počas jeho celých študentských rokov ho podporoval tak mravne, ako aj finančne. Vo

Rudolf Bobok - nar. 17.1.1859

Valaskej ho zoznámil s priateľom, hudobným skladateľom Béloom Bartókom, s ktorým spolupracoval na zberateľskom poli ľudového spevu a tanca. Bol to práve Rudolf Bobok, ktorý pre zber ľudových piesní odporučil Bartókovi navštíviť okrem iných obcí aj Podkonice, no a je zaujímavé, že keď Podkonice navštívil, tamojšie ľudové piesne mu pre zápis spievala stará matka hudobného skladateľa Pavla Tonkoviča. No a pre nás, Lupčanov a milovníkov Slovenskej Lupče, je taktiež zaujímavé, že rodičia Pavla Tonkoviča, otec Martin a matka Juliana rodená Šípková, majú miesto svojho posledného odpočinku na lupčianskom cintoríne.

Splnený sen o jednote slovanstva

Rudolf Bobok pôsobil vo Valaskej až do roku 1928, potom odišiel do zaslúženého dôchodku. Spokojný, že sa mu splnil sen o jednote slovanstva, si v kúpeľoch Sliach kúpil nevelký dom, tam žil, tam prichýlil aj Máriu, tam ich počas štúdia na Filozofickej fakulte UK v Bratislave navštevoval aj jej syn, ktorého dnes poznáme pod menom Anton Augustín Baník (obr. 4), no a tam dňa 27.1.1931 Rudolf Bobok aj zomrel. Po smrti jeho telesné pozostatky boli prevezené do Slovenskej Lupče, a tam, za prítomnosti početného publika známych i menej známych, boli

vložené do zeme rodného mestečka (obr. 5).

Na záver treba povedať, že hoci Rudolf Bobok zomrel, jeho bohatá knižnica vzácných kníh stále žije, pretože jeho takmer syn Anton Augustín Baník, ktorý je pochovaný na Národnom cintoríne v Martine, ju zveľadil až na 100 000 titulov a daroval Matici slovenskej. No a celkom na záver ešte epitaf z náhrobného kameňa kňaza, osvetového pracovníka a národovca Rudolfa Boboka: „Vrúčne miloval svoj národ, velebnú prírodu a nádovšetko Boha.“

Jano Balkovic
Foto archív autora

Čo ukrýva archív – rok 1935

Okresný úrad pod číslom 17102/35 schválil zriadenie stolárskej dielne Jozefovi POLIEVKOVI na Námestí č. 70 (dnes Námestie SNP č. 76).

Okresný úrad prideliť a Obvodný notársky úrad v Slovenskej Lupči rozdelil k 1.6.1935 nezamestnaným 320 kg krúp a 60 kg kávy. Nezamestnaný s rodinou dostal 4 kg krúp a 2 kg kávy, slobodný dostal 2 kg krúp bez nároku na kávu.

Obvodný notársky úrad hlásil:

V roku 1934 bolo na území obce pajeďami zničené 30 % očakávanej úrody na lúkach a ďatelinách a na 20% ploche zemiakov. Jarné mrazy znížili úrodu o 20 %.

V roku 1935 bolo v Slovenskej Lupči 382 komínov a v Lupčianskej ulici 35 komínov.

Jednota OROL dňa 22.4.1935 predviedla v Katolíckom dome divadelné prestavenie Pytlíkova žena.

V obci Slovenská Lupča k 10.5.1935 sa nachádzali 2 mlyny. Jeden sa nachádzal v časti Zámocká, diel č. 36 (miestna časť Mlynček), ktorého majiteľkou bola vd. Zuzana ŽABKOVÁ, rod. Kútina, a druhý mlyn sa nachádzal v Mlynskej ulici č. 13, ktorého majiteľom bol Pavol ŽABKA. Tento mlyn predtým patrilo obci.

Na jarmoku 6.6.1935 bolo predaných 16 kráv a 9 ks junčoviny.

Obecné zastupiteľstvo 8.1.1935 schválilo oslobodenie od platenia domovej dane Obecnému chudobincovi, ktorý sa nachádzal na Cintorínovej ul. č. 1 (súp. číslo 106). Dom mal 2 izby a 1 kuchyňu o celkovej výmere 36 m².

Obecné zastupiteľstvo zrušilo k 31.12.1935 nájom obecného hostinca BRÁNA Viliamovi BEČKOVI a uzavrelo zmluvu s Viktorom TONKOVIČOM.

Spracoval: Ján Kováčik

Spomienka

„Neplačte, že som odišiel, ten pokoj mi praňte, len večnú spomienku si na mňa zachovajte.“

Ďakujeme všetkým priateľom a známym, ktorí prišli na poslednej ceste vyprevadiť nášho milovaného

Milana Koctúra,

ktorý nás opustil 1. apríla 2019.
Manželka, syn Milan s rodinou, dcéra Mária s rodinou, brat Daniel s rodinou a ostatná smútiaca rodina.

Spomienka

Dňa 3. júna 2019 uplynulo 5 rokov od smrti nášho drahého

Slávka Palúcha.

Kto ste ho poznali, venujte mu prosím tichú spomienku.

S láskou spomínajú manželka, deti s rodinami, vnúčatá a pravnúčatá.

Bezhotovostné peniaze

SLOVENSKO - Milí čitatelia, v minulom dieli nášho okienka sme si písali o hotovostných peniazoch, ktoré sú nám potrebné k životu, či už na zabezpečenie každodenných potrieb, prípadne na plnenie našich snov a zážitkov. Hotovosť - či už keš, bubáky alebo už ako si ich pomenujete, sa pomaly ale isto vytrácajú z našich životov a nahrádzajú ich tzv. bezhotovostné peniaze. Deje sa to už dlhé roky, dokonca storočia.

Ide najmä o peniaze, ktoré sú uložené na bežných účtoch v bankách. Na dané účty sú naviazané rôzne ďalšie produkty či služby, ktoré môže spotrebiteľ využívať za určitý poplatok, prípadne aj zadarmo, podľa typu a nastavenia daného účtu. Zamerajme sa teda na konkrétne druhy produktov či služieb, ktorými môžeme bezhotovostné peniaze používať. Jedná sa hlavne o debetné platobné karty, internet banking a mobil banking.

105-ročná starenka

Najstaršou je určite debetná platobná karta, ktorej názov je odvodený od toho, že s platobnou kartou je realizovaná mínusová položka na bežnom účte do výšky disponibilného zostatku spotrebiteľa na účte. Platobná karta má využitie v každodennom živote jej majiteľa. Realizuje vďaka nej platby za veci osobnej spotreby fyzicky u obchodníka, či nákupy cez internet. Používa sa na výber či vklad hotovosti z a do bankomatu, úhradu platieb cez bankomat, dobíjanie predplatených telefónnych kariet a pod. Pre zaujímavosť, kolískou vynálezu platobnej karty bolo územie USA a datuje sa k roku 1914. Bola vyrobená z plechu a oprávňovala majiteľa karty na bezhotovostné využívanie telefónnych a telegrafných služieb. Prvé platobné karty boli však prevažne kreditné a vernostné platobné karty. Postupne sa zdokonaľovali a vydávalo ich čoraz viac spoločností.

Vyberali už v roku 1974

Debetnú platobnú kartu takú, ako ju poznáme dnes, začala vydávať pravdepodobne Arizona Bank až v roku 1974 a najväčšími vydavateľmi týchto kariet sú aj dodnes spoločnosti VISA a MasterCard. Platobná karta sa rokmi vyvíjala a zdokonaľovala hlavne z pohľadu

Okienko finančnej gramotnosti

bezpečnosti a využitia. Dnes sú debetné platobné karty vybavené viacerými ochrannými prvkami a technológiami. Bezpečnostnými prvkami na klasickej platobnej karte sú logo banky, EMV čip, číslo platobnej karty, logo vydavateľa, platnosť, meno majiteľa karty, magnetický prúžok, hologram, embosované znaky, ultrafialové prvky, podpisový prúžok, kód CVV/CVC, ale novinkou budú tiež rôzne biometrické údaje. Zadná strana karty je často doplnená o niekoľko dôležitých informácií. Jedná sa o adresu vydavateľa karty pre prípadného nálezcu a telefónne číslo klientskej linky.

Dve rovnaké neexistujú

Ochranné prvky sú z pohľadu spotrebiteľa dôležité nielen pre hore vymenované druhy, ale taktiež aj veľkosť karty je dôležitá z pohľadu falšovania platobnej karty ako takej. Jedným z najdôležitejších bezpečnostných prvkov je určite číslo karty, ktoré je jedinečné a je priradené len k jednému bežnému účtu spotrebiteľa. Je teda jedinečné a nie je možné, aby boli na svete dve rovnaké platobné karty k dvom rôznym účtom. Samozrejme, z pohľadu bezpečnosti zneužitia platobnej karty, sú dôležité hlavne magnetický prúžok, či EMV čip, ktoré obsahujú všetky elektronické údaje o klientovi a v prípade EMV čipu sú kódované. Posledný bezpečnostný prvok, ktorý nie je okom viditeľný, je PIN. A taktiež neexistujú dve rovnaké platobné karty, ktoré by mali rovnakého majiteľa a číslo účtu.

Cez internet a mobilom

Bezhotovostné peniaze je možné využívať aj prostredníctvom internet bankingu, prípadne jeho prenosnou verziou mobil bankingom. V pohodlí domova alebo kde-

koľvek inde je tak cez internetové pripojenie možné realizovať platby, kontrolovať stavy a históriu účtov a kariet, investícií či úverových produktov. V dnešnej dobe je možné prostredníctvom týchto služieb zriaďovať aj nové bežné alebo sporiace účty, investovať, či čerpať spotrebiteľské úvery bez toho, aby spotrebiteľ musel ísť do banky osobne. Mobil banking je ešte modernejší a poskytuje aj rôzne novinky na uľahčenie platieb cez EAN kód (čiarový kód, ktorý slúži na označenie tovarov pomocou hrubých a tenkých čiar), QR kód (dvozmerný čiarový kód) a taktiež načítanie IBAN kódu účtu (medzinárodný tvar účtu spotrebiteľa).

Dajú sa zneužiť

Každá technológia však môže byť zneužitá. Pri platobných kartách je to hlavne **skimming**. Ten fyzicky skopíruje platobnú kartu do zariadenia, ktoré si tieto informácie uchováva. Využíva sa prevažne pri bankomatoch. Rovnako pri použití platobnej karty bezkontaktné bez zadania PIN. Aj v prípade platby cez internet sa objavujú možnosti zneužitia. Ide o **fišing**, teda metódu získavania citlivých kartových dát zaslaním podvodného e-mailu. Využívajú sa pri tom sociálne siete aj telefón, kde sa lákajú od klientov citlivé údaje o platobných kartách. Často to je číslo karty, platnosť karty, kód CVC2/CVV2 – posledné tri čísla vpravo pri podpisovom prúžku karty. Tieto e-maily sú odosielané nielen pod hlavičkou globálnych značiek - MasterCard, VISA, Paypal, Amazon a pod., ale taktiež bánk.

Napadne počítač

Ďalšie nástrahy, ktoré môžu tieto podvodné správy obsahovať, sú aktívne prílohy či odkazy na

stránky, ktoré majú za úlohu infikovať osobný počítač alebo chytrý telefón a cez softvér, ktorý je po otvorení priloženého súboru inštalovaný. On vyhľadáva a posielá ďalej vaše citlivé informácie, ba prevezme kontrolu nad napadnutým zariadením. Práve pre tieto možnosti zneužitia je potrebné aplikovať preventívne opatrenia a dodržiavať nepísané pravidlá proti zneužitiu svojej platobnej karty a citlivých údajov na prístupy do internet bankingu, či mobil bankingu. Ešte zopár praktických rád pri platobnej karte - pokiaľ bankomat vypíše, že je karta neplatná, a pritom jasne vidíte, že platnosť je stále aktuálna, pomáha, keď pregumujete magnetický pásik či čip. Pri mobil bankingu, pokiaľ to vyspelosť mobilu dovoľuje, využívajte na jeho odblokovanie tzv. Touch ID - odtlačok prsta - tu si samozrejme potom treba dávať pozor na prst.

Text (vh)

Ako sa ochrániť?

- platobnú kartu podpíšte, ale inak ako vyzerá váš podpisový vzor v banke
- na kartu si nikdy nepíšete svoj PIN kód, ani ho neuchováajte spolu s kartou
- pri používaní platobnej karty na platby u obchodníka nespúšťajte kartu z dohľadu a pri nákupoch cez internet používajte iba bezpečné a overené stránky
- pri platbách môžete využívať aj službu Google Pay všade tam, kde je možná bezkontaktná platba. Nemusíte sa pritom obávať o bezpečnosť, pretože pri platbe sa nepoužíva vaše číslo karty, ale virtuálny token.
- nastavte si službu SMS či push notifikácie, keď po každej transakcii kartou dostanete informáciu
- pri výberoch a vkladoch cez bankomat si pozorne prezrite bankomat - najmä otvor, do ktorého sa vkladá karta, či v ňom nie je nainštalované cudzie teleso
- pri strate či odcudzení platobnej karty ju ihneď blokuje - telefónne číslo na blokáciu majte v predvolbe v mobile, či uložené na dostupnom mieste.

Na bicykli cibuľovou šupkou

„Podľa rozruchu, ktorý sa pomaly šíri lietadlom, usudujem, že sa konečne blížime k cieľu našej cesty. Natiahnem si ruky, krk, hlasno zívnem a pozriem von oknom. Zem sa blíži, ponáhľa sa mi v ústrety. Vyzerá ako každá iná, a predsa je to ona, tá povestami a legendami opradená krajina, po ktorej v hĺbke duše túži každý bajker, Kanada. Zdvihnem pohľad k obzoru a uvidím ich. Bájne hory, zbrázdnené kolesami tisícok bicyklov. Všetko sa spomalilo. Srdce búši, pľúca sa snažia roztrhnúť hrud', zreničky sa zužili. Zaplavuje ma nespútaná radosť. Mysleť sa oslobodzuje od tela a letí k nim. Letí, plachtí povetrim a...

Pri hlave mi vyzváňa budík. Otvorím oči a som späť v realite. Pozriem von oknom, a namiesto vznešených štítov vidím nízke zalesnené kopčeky. Obyčajné, nezaujímavé. Nič, čo by bajker pomenoval slovom raj. Kopčeky, aké sa vypínajú nad každou druhou dedinou. S bolestnou túžbou spomínam na svoj sen. Kiežby som tak opäť mohol nechať spánok odniesť ma na jeho krídlach za oceán, na druhú stranu planéty, aby som mohol pridať stopy svojich kolies k stopám tisícov ľudí, čo tam jazdili predo mnou. Pohľadit gumou plášťov skaly, korene, zalietat si na skokoch na niektorých z najslávnejších tratí sveta. Ale nie dnes. Dnes sa musím opäť uskromniť len s tými

malými nezaujímavými kopčekmi za dedinou. Ale sú skutočne také, ako na prvý pohľad vyzerajú?

Volíme variant Brusno

Dnešnou destináciou je Vysoká nad Ľubietovou a po jej svahoch sa vlniaci „Golden trail“. So svojimi 995 metrami nad morom to nie je žiadny Everest, predsa však už vyčníva z našej škatuľky úbohých drobných kopčekov. Prvý úsek nás zavedie údolím Hrona do Brusna, hoci sa dá ísť aj priamo cez Ľubietovú, z dôvodu čo najlepšieho zachovania okruhového charakteru trasy však volíme variant cez Brusno. Tento rovinatý úsek po asfaltke je nutné (a nudné) zlo, človek však aspoň má dost času na to, aby sa poriadne poobzeral okolo seba. Už tu sa začína ukazovať, ako veľmi sa miestnym kopcom krivdilo. Ony sú totiž ako taká cibuľa. Niežeby človeka pohľad na ne rozplakal, práve naopak. Stoja si tam vo vrstvách. Nízke kopčeky zakrývajú vyššie

a za tými sa skrývajú tie najvyššie, v podobe impozantného hrebeňa Nízkych Tatier. Málokto si uvedomuje, že tie naše kopčeky sú len šupka, pod ktorú človek nemusí ísť ani príliš hlboko, než sa dostane k pokladu vo vnútri.

Zužitkujeme výdrž a trpezlivosť

My však nejdeme do Nízkych Tatier. V Brusne sa obraciame chrbtom legendárnym (aspoň medzi miestnymi bajkerskými fajšmekermi) zjazdom, ako napríklad Prašivá, a vydávame sa objavovať krásy cibuľovej šupky. Asfaltové stúpanie sprvu vedie cez brusnianske kúpele, čo mnohí radi využijú na doplnenie zásob vody pri miestnych minerálnych prameňoch.

V nasledujúcich desiatkach minút človek zužitkuje výdrž a trpezlivosť. Krútiť pedálmi, krútiť pedálmi a zase len krútiť pedálmi, tak to skrátka chodí. Málo vecí v živote je zadarmo, a tak si aj za dnešný zjazd človek musí najprv

zaplatiť. Ako naberáme výšku príjemne chladnou dolinou, asfaltová cesta sa pod kolesami mení na kamenistú. Pot steká po tvári, trpezlivosť začína dochádzať, keď tu sa les odrazu rozostúpi a pred nami sa rozprestierajú malebné lúky s roztrúsenými plotmi, plné pasúcich sa zvierat. Kde-tu sa dajú zahliadnuť malé domčeky ako ostrovy uprostred zeleného mora. To je Starý majer, miesto, kde sa stretávame s cestou, ktorou by sme prišli, ak by sme sa boli rozhodli ísť sem cez Ľubietovú.

„Golden trail“

Pokračujeme hore po hrebeni, na ktorom sa veselé lúky striedajú s tajomnými lesmi. Miestami sa otvárajú nenapodobiteľné výhľady na hrebeň Nízkych Tatier s jeho najznámejšími veľikánmi - Chopkom a Ďumbierom. Po chvíli prichádzame na križovatku, odkiaľ už takmer bez stúpania prideme až na štart samotného „Golden trailu“. Komu sa chce, môže si urobiť asi polhodinovú odbočku a vyjsť až na samotný vrchol Vysokej. Po jazdeckej stránke táto odbočka veľkú hodnotu nemá, ale ten nádherný kruhový výhľad jednoducho stojí za to. Tu človek ani nepotrebuje bicykel, stačí sa dívať a užívať si. A vraj len cibuľová šupka. „Golden trail“ využíva sieť starých baníckych a poľovníckych chodníčkov, ktoré do súvislej línie vyskladal Ďuro zo skupiny Statera MTB guides, miestnej partie sprievodcov. Konečne máme pred sebou to, po čo sme prišli. Zjazd až do dediny. A k tomu pekný zjazd. Celkom strmo sa kľukatiaci pomedzi banské šachty a haldy sutiny, miestami dokonca okorený nejakým tým koreňom či skalou.

Hoci sme sem prišli kvôli jazdeniu, rozhodne by sa tu nenudil ani peší turista. Okolité pokojné les láka, aby ho človek pohladkal pohľadom, ale aj krátka chvíľka nepozornosti môže vyjsť drah. Rozhodne drahšie ako pivo či kofola pri „klavíri“, ako domáci radi hovoria svojej krčmičke. A tak plní dojmov z výživného zjazdu vlašme hrdlá a pripravujeme sa na cestu domov. Z Ľubietovej to už nie je ďaleko. Domov pred nami, svet za nami. A s ním aj ďalší krásny deň... V cibuľovej šupke.

Text Vendelín Vince
Foto archív autora

Do tretice všetko dobré

SLOVENSKÁ LUPČA - Dáte mi za pravdu keď poviem, že vo dvojici sa kráča svetom oveľa jednoduchšie, keď máte po svojom boku partnera, na ktorého sa môžete kedykoľvek spoľahnúť. Hovorím o partnerovi, ktorý vás podrží v každej chvíli. Kolektív detského folklórneho súboru Dratvárik vidí takéhoto priateľa v obci, ktorá mu ponúka nielen priestory či finančnú podporu, ale aj pomocnú ruku. Je júl, a nám sa podarili už tri veľmi podarené akcie v spolupráci s obcou Slovenská Lupča.

Zaspomínajme si - prvá, veľmi bohatá. Bohatá hlavne vďaka zážitkom z videného. Je pravda, že sa spieva: „Fašiangy, Turíce, Veľká Noc príde, kto nemá kožucha zima mu bude“, no nám zima teda nestihla byť. A ak sa čo i len blížila k nám, dokázali sme ju odohnať. Okrem milého programu, o ktorý sa postaral Folklórny súbor Partizán, Detský folklórny súbor Drienka, Detský folklórny súbor Dratvárik, masky ale aj Paľko Majerík, nás mohla v brušku zahriať dobrá klobáska či jaternička, a sem tam sa zmestilo aj nejaké pálené. Ja si myslím, že každému bolo „dosti“, a ak sa aj našla nejaká drobnosť, okamžite bola zahnaná vďaka dob-

rost. Všetko. Už od rána cítim jemné chvenie, sprevádzané širokým úsmevom. Doobeda sme sa vyobliekali a pripravili na sprievod obcou, ktorý ako každý rok mal aj tentoraz úspech a deti rozdávali úsmevy na všetky strany. Od obce sme dostali príležitosť ukázať sa dvakrát. Pri evanjelickom kostole bola pripravená pre nás „malá scéna“, kde sme chceli ukázať našich najmenších. Tí pre svoj vek ešte nemôžu absolvovať také množstvo predstavení ako ich starší kolegovia, a tak chceli túto príležitosť

človek je evanjelický pán farár, ktorý nám povolil využiť priestory evanjelickej fary, kde sme sa dokázali osviežiť a nabráť energiu na celý deň. Za túto príležitosť vám, pán farár, úprimne ďakujeme.

Pozdrav „tam hore“

Tretia, veľmi dôležitá. Bol som vtedy na druhom stupni základnej školy tu v Slovenskej Lupči, keď sa mi do ucha dostala správa, že náš pán učiteľ hudobnej výchovy Mirko Baran navždy odišiel. Tvrďa

pripravili „nášmu Mirkovi“ taký malý pozdrav tam hore. Prítomná bola aj vdova pani Baranová, ale aj ich syn, husľový virtuóz Andrej Baran, ktorý si zaspomínal na svoje folklórne začiatky v Dratváriku. Tento úprimný a krásny deň sme zakončili spolu s deťmi a pozostalou rodinou na cintoríne, kde sme sa zlúčili okolo hrobu a aspoň sčasti sme vrátili požičané. Ďakujeme!

**Za kolektív DFS Dratvárik
Samuel Debnárik
Umelecký vedúci**

rej nálade, ktorá pobežovala medzi prítomných.

Dobří ľudia jarmoční

Druhá, veľmi noblesná. V piesni spomínané „Turíce“ sa spomínajú v našich ústach niekedy v máji, keď je celá obec „Hore nohami“. Život - ten vidím, keď sa pozriem v tú „jarmočnú“ sobotu okolo seba. Smiech, plač, radosť, mladosť, sta-

využiť na sto percent. Podľa vášho potlesku súdím, že podali skvelý výkon a ukázali nielen našu, ale aj ich prácu. Neskôr sa naši „starší“ ukázali na veľkom javisku, kde si od vás vyslúžili nádherný potlesk, za ktorý vám samozrejme vrúcne ďakujeme. Počas celého dňa nás sprevádzalo krásne počasie, ktoré bolo okolo obeda ozdobené horúcim slniečkom. Našťastie máme v obci výborného človeka. Tento

rana nielen pre ten náš „školský svet“, ale aj pre ten „folklórny“. Čas prešiel a prešlo aj desať rokov odvtedy, čo odišiel, a my sme stále pred myšlienkou spraviť program, kde znovu uvedieme do života CD nosič, ktorý „naš Mirko“ ako vtedajší vedúci ľudovej hudby detského folklórneho súboru Dratvárik nahral. Ja osobne som neváhal ani sekundu a spolu s kolektívom Dratváriku a s pomocou obce sme

Podakovanie

Základná škola Sama Cambela ďakuje rodine Moravčikovej z firmy ObalOtava za darovanie umývacieho stroja, ktorý bude slúžiť na upratovanie priestorov novopostavenej športovej haly v areáli našej školy.

ZŠ Sama Cambela

Čo nás počas leta čaká?

Baran

21. marec – 20. apríl

Pokiaľ nenájdete podporu tam, kde ste sa o ňu prednedávnom sám pripravili, nastane veľmi ťažké obdobie toho, čo málokto z normálnych ľudí zvláda. Ale ruku na srdce - patríte naozaj medzi tých, ktorým sa tak v hovorovej reči hovorí? Váš životný trend totiž nabral obrátky iným smerom. Naozaj to zvládnete?

Býk

21. apríl – 21. máj

Premárnené hodiny nariekaním a nespokojnosťou vám život v budúcnosti nenahradí, preto sa radšej v týchto dňoch zamerajte na niečo úplne iné - niečo, čo vám konečne priniesie efekt. Ste totiž na najlepšej ceste stať sa závislým na mienke a konaní iných. Ak to nespravíte teraz, ešte dlho vám potrvá, kým sa odvážite pohnúť.

Blíženci

22. máj – 21. jún

Ak sa vám podarí povoliť zovretie, ktoré vám začalo zasahovať do života viac ako inokedy, vymaníte sa z niečoho, čo vám „navaril“ kto si iný. Pozor ale, neviňte ho z daného stavu, lebo to, aby to urobil, ste si zvolili sám. Uvedomte si, že všetko, čo vás dosiaľ stihlo, svedčí iba o tom, že ste to zovretie potrebovali.

Rak

22. jún – 23. júl

Nastáva obdobie pohody a duševného pokoja. Nachádzate vo svojom okolí podnety na rozvoj vysnívaného. Neváhajte prehodit myšlienky, a tým aj činy, na úplne odlišnú koľaj, po ktorej ste dosiaľ ako rušeň ťahali niekoľko vagónov. Stačí iba chcieť, aby ste ten náramne ťažký konvoj za sebou konečne odpojili.

Lev

24. júl – 23. august

Kritikou svojho okolia nemusíte vždy „na pravdu“ obrátiť iných, hoci ju vy sám v tej chvíli ako pravdu môžete pociťovať. Počas týchto dní to nebude platiť, a ak si to včas neuvedomíte, obráti sa vaša priama kritika okamžite proti vám. Tento krát by ste sa však veľmi ťažko otriasali, takže sa nehrňte zbytočne do konfliktov.

Panna

24. august – 23. september

Nasledujúce dni budú presiaknuté tým, po čom už dávno kdesi vo vnútri túžite - pokojom a slastnou túžbou. Začína na vás pôsobiť usporiadanie hviezd a vy budete doslova bezbranný. Ak sa k vám tvárou obráti človek na rovnakom vlnovom súlade, ste stratený. Neľakajte sa však pocitov odhalenia, lebo bude stáť za to.

Váhy

24. september – 23. október

Kritikou svojho okolia zneistíte človeka, ktorého činy nie vždy ladia s jeho myšlienkami. Jeho konanie je síce v rozpore s vašim, ale myslenie určite patrí vám, hoci o tom poriadne pochybujete. Nechajte ho stráviť čosi, čo ho veľmi poznačilo a pokojne sa pozrite pravde do očí. Odmena za trpezlivosť vás určite neminie.

Škorpión

24. október – 22. november

„Plánovanou prevenciou“ v oblasti citov nemôžete uspieť na žiadnom fronte. Ste ochotný hrať úlohu, ktorá vám nesedí, a napriek tomu skúšate nové a nové obsadenie. Prečo riskujete, že stratíte dôveru tam, kde by ste očakávali otvorené srdce? Je iba na vás, aby ste zmenili taktiku a nehrali tam, kde hrať určite netreba.

Strelec

23. november – 21. december

Premrhali ste čosi, čo sa vám ponúkalo, a práve v týchto dňoch na vás uvedenie, že je to tak, doľahne. Nie je ťažké prísť o to, čo v podstate iba začínalo, ale o to ťažšie bude nájsť cestu späť. Premyslite si taktiku a prekonajte zábrany. Nie vždy sú veci také, ako sa na prvý pohľad zdajú. Všetko je iba ochrana boľavého.

Kozorožec

22. december – 20. január

Kladným a chláholivým prístupom získate v týchto dňoch viac, ako by ste získali nátlakovým a pobúreným správaním. Uvedomte si, že život si nevyberá možnosti, ale podšúva vám situácie, aby ste si ich mohli vybrať sami. Bude teda na vás a vašom úsudku, či počúvnete srdce, alebo podľahnete myľnej predstave rozumu.

Vodnár

21. január – 19. február

Vývojom istej udalosti dostanete v týchto dňoch avizo o pravých úmysloch človeka, ktorého ste predtým radili do skupiny priateľov. Tvorili ste si okolo seba vysnívaný ideál, ale hercov ste k sebe nenechali prichádzať hrou osudu. Naopak, tvrdohlavost ste si vývoj režírovali a najmä obsadzovali sami. Následky prichádzajú.

Ryby

20. február – 20. marec

Keď pochopíte vývoj, a samozrejme aj scenár, ktorý vám predkladá už niekoľko dní život, podmaníte si srdcia tých, na ktorých vám tak veľmi záleží. Jediné, čo môže spôsobiť rozkol v tom vašom srdci, je nedôvera vo vlastné sily a strach z poznania, že všetko môže byť inak, ako to bolo dosiaľ. Tentoraz to prekonajte.

Program na leto v Dome remesiel Slovenská Ľupča

Júl

3. - Maľba na hodváb (Jánošová)
Keramika (Jánoš)
10. - Maľba na sklo (Križová)
Keramika (Cukor)
17. - Batika (Lamperová)
Keramika (Liday)
24. - Raziťkovanie textilu (Jánošová)
Keramika (Jánoš)
31. - Raziťkovanie textilu (Jánošová)
Keramika (Cukor)

August

7. - Enkaustika (Hrašková)
Keramika (Liday)
14. - Enkaustika (Hrašková)
28. - Šperky z vlny (Kočíková)
Keramika (Cukor)

Laura Bullová

„Mladosť“

V náručí ma tiskáš k svojej hrudi, pozorujeme spolu tie davy ľudí. Čo z ich plaviek kvapky na zem tečú, Už aj naši s motorkami sa vlečú.

Strhnú zo seba civil, aj dedo za plotom sa divil. Potom tmou sa každý svojou cestou vyberie, každý z nás si v lete tenisky zoderie.

Pouličné lampy svetlo na cestu vrhajú, mačky sa o kúsok večere trhajú. Bosou nohou si meriam cestu domov, za sprievodu dažďa, bleskov aj hromov.

Naveky mladosť v lete si do pamäte uloží, Do zarosenej trávy svoje telo uloží.

INZERCIA

Kúpim pozemok alebo záhradu na stavbu rodinného domu v obci Slovenská Ľupča.

Kontakt: 0915 537 339

Správna odpoveď zo strany 8:

a) Marián Kuffa – farár Žakovce

Prišli mladí tenisti z celého sveta

SLOVENSKÁ LUPČA - Už štvrté leto v rade za sebou sme na pôde Tenisového centra v Slovenskej Lupči víťali tenistov a tenistky nielen z Európy, ale z celého sveta. V dňoch od 7. júla do 14. júla 2019 sa totiž odohral medzinárodný turnaj chlapcov a dievčat do 16 rokov na okruhu Tennis Europe Junior Tour Category 3.

Hráči začali prichádzať postupne už od piatku, aby sa oboznámili s prostredím a miestom, kde budú tráviť nasledujúce dni. V sobotu do 18:00 hod. bol sign-in na kvalifikáciu, ktorá sa následne odohrala počas nedele. V pondelok do 18:00 hod. bol sign-in do hlavnej súťaže, ktorá sa naplnila maximálnym počtom, tj. 32 chlapcov a 32 dievčat. Tí k nám cestovali zo všetkých našich susedných krajín, ďalej z Talianska, Ruska, Rumunska, Izraela, Austrálie, USA, VB, Mexika, Kanady...

Maďarsko-rumunský úspech

V hlavnej súťaži sme mali zastú-

PEPAS CUP 2019 TEJT U16 Category 3

penie slovenského tenisu do 16 rokov v počte 9 chlapcov a až 19 dievčat. V utorok sa rozbehol tenisový kolotoč a najbližšie 3 dni sme odohrali v priemere po 20 zápasov vrátane singla aj debľa. Víťazov štvorhry sme mali možnosť spoznať už v piatok. Na chlapčenské finále vo štvorhre nastúpili Dragar (HUN) a Marošík (SVK) proti Zapletal (CZE) a Řiha (CZE). Tešit sme sa mohli z úspechu dvojice Dragar (HUN) a Marošík (SVK), ktorí zdolali súperov v dvoch setoch v pomere 6:3 a 7:5. V dievčenskej štvorhre nastúpili Badicz (HUN) a Goina (ROU) proti Drugdová (SVK) a Odehnalová (CZE). Víťazkami sa stali tenistky z maďarsko-rumunskej dvojice Badicz a Goina, ktoré svoje súperky zdolali 6:1 a 6:2.

Víťazstvo si nenechal ujsť

V sobotu sme odohrali 4 semifinálové zápasy a nedeľu sme tak

mali vyhradenú na dve posledné finálové bitky. O 9:00 hod. proti sebe nastúpili Zapletal (CZE) a Marošík (SVK). Zapletal sa počas celého turnaja prezentoval konštantnou hrou, dobrým pohybom a robil minimum chýb. Minulý rok, na tomto istom turnaji v Lupči, bol dokonca finalistom, ktorý tento rok zúročil skúsenosti, a víťazstvo si už nenechal ujsť. Marošíka zdolal v pomere 6:3 a 6:2. Dievčatá začali o 10:00 hod. a nastúpili proti sebe dve slovenky: Irina Balus proti Salme Drugdovej. Zápas poznačilo sobotné zranenie Drugdovej, ktorá si podvrtila členok v semifinálovom boji. Nastúpila s veľkým sebazaprením, ale to nestačilo na momentálnu slovenskú „dvojku“ do 14 rokov, Irinu Balus. Irina zvíťazila v pomere 0:6, 6:0, 4:1.

Nie je to jednoduché

Veľmi sa tešíme z úspechu a prezentácie mladých slovenských

tenistov v medzinárodnej konfrontácii na našom turnaji. Zorganizovať takýto turnaj, no najmä udržať sa na turnajovej listine, nie je jednoduché. Preto by sme sa radi aj touto cestou a formou poďakovali sponzorom, ktorí sa každoročne podieľajú a pomáhajú nám v našej práci. Ďakujeme obci Slovenská Lupča za finančnú podporu, ďakujeme páňovi starostovi za záujem a jeho návrstevu na samotných zápasoch. Ďakujeme páňovi Fábrymu za poskytnutie okrasných drevín na skrášlenie a spríjemnenie prostredia počas celej doby trvania turnaja. Ďakujeme aj všetkým lupčanom, ktorí si našli čas a prišli divácky podporiť mladých hráčov. Ďakujeme!

Chceli by sme ešte touto cestou pripomenúť augustový termín medzinárodného turnaja ITF do 18 rokov chlapcov aj dievčat, ktorý sa odohrá v dňoch od 11.8. do 18.8.2019.

Mgr. Matej Stanko
manažér turnaja

Sezóna 2018/2019 - Skupina C, 2. miesto

SLOVENSKÁ LUPČA - Chlapci z lupčianskej futbalovej prípravky mali okrem turnajov, ktoré sme pred časom už spomínali, svoje športové povinnosti aj v sezóne. V rámci Prípravky v kategórii U11 Oblastného futbalového zväzu Banská Bystrica 2018/2019 skupina C mali v tabuľke súperov z Brusna, Lubietovej a Medzibrodu.

Sezóna začala v septembri minulého roka a skončila pred pár týždňami v Slovenskej Lupči. Hralo sa každé dva týždne, jeseň – jar, a do-

kopy hráči medzi sebou odohrali 24 zápasov.

Porazili víťaza skupiny

Chlapci zo Slovenskej Lupče sa umiestnili na krásnom druhom mieste, pričom získali z 24 zápasov 55 bodov. Na prvé miesto im chýbali iba dva body. Tie získalo Brusno, ktoré s počtom 57 bodov obsadilo prvú priečku. Ďakujeme našim starším chlapcom, ktorí statočne bojovali. Dokázali to aj v poslednom zápase, v ktorom porazili Brusno presvedčivo 4:1.

Futbalisti po skončení sezóny ešte pod dohľadom trénerov v júni dotrénovali a absolvovali prípravné zápasy, aby si počas prázdnin od-

dýchli a doplnili sily, pretože ďalšia sezóna 2019/2020 začne opäť v septembri.

(ela) Foto archív futbalovej prípravky